

ธรรมาภิบาลกับการยกระดับระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0
เพื่อการบริหารภาครัฐอย่างยั่งยืน
GOOD GOVERNANCE AND TER ELEVATION OF THAILAND'S
BUREAUCRATIC SYSTEM TO 4.0 ERA FOR SUSTAINABLE PUBLIC

ศราวุธ ชันธวิชัย

Sarawut Khanthawichai

พระสังฆวาน เขมปญโญ (สายเนตร)

Phra Sangwan Kamapanyo (Sainet)

พระมหาจักรเทพ จุกกวโร (ศรีทิม)

PhramahaChagathep Chagavaro (Sritim)

สมนึก จันทร์โสภา

Somnook Chandsoda

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya Ubon Ratchathani Campus University

E-mail: sarawut.kha@mcu.ac.th, sangwan.sainet@research.or.th

chagathep087@gmail.com, somnook_ch@hotmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 13 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 26 กุมภาพันธ์ 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 3 มิถุนายน 2568

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาภิบาลและการประยุกต์ใช้กับการพัฒนาระบบราชการ 4.0 โดยมุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนการบริหารราชการแผ่นดินให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยใหม่ ผ่านการเสริมสร้างความโปร่งใส การมีส่วนร่วมของประชาชน การกระจายอำนาจ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล โดยธรรมาภิบาลเป็นหลักการบริหารจัดการภายในองค์กรที่สำคัญ ช่วยยกระดับขีดความสามารถของระบบราชการให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี สร้างกระบวนการบริหารที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชนอย่างยั่งยืน

การนำแนวคิดธรรมาภิบาลมาใช้ในการขับเคลื่อนระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0 เป็นการปรับเปลี่ยนระบบบริหารภาครัฐจากรูปแบบเดิมสู่การบริหารแนวใหม่ ที่เน้นการเสริมสร้างประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน รวมถึงการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาสนับสนุนกระบวนการตัดสินใจและการให้บริการสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ธรรมาภิบาลในบริบทของระบบราชการ 4.0 ไม่เพียงแต่เป็นกรอบแนวคิดที่ช่วยกำหนดทิศทางการบริหารราชการแผ่นดิน แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างกลไกการบริหารที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง โดยธรรมาภิบาลเน้นย้ำถึงหลักการความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และความรับผิดชอบต่อองค์กรภาครัฐต่อสังคม กระบวนการดังกล่าวช่วยลดช่องว่างระหว่างภาครัฐกับประชาชน สร้างความไว้วางใจ และยกระดับคุณภาพการให้บริการสาธารณะในยุค 4.0 ด้วยเหตุนี้การบริหารจัดการข้อมูลจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยกระดับศักยภาพของระบบราชการไทย

กล่าวโดยสรุป การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการขับเคลื่อนระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0 ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยยกระดับการบริหารภาครัฐให้มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงให้กับการพัฒนาประเทศในระยะยาว นำไปสู่การเป็นประเทศที่มีการบริหารจัดการที่ดี สังคมเข้มแข็ง และเศรษฐกิจที่ยั่งยืน

คำสำคัญ: ธรรมาภิบาล, พลังขับเคลื่อน, ระบบราชการ 4.0

ADSTRACT

This article presents concepts related to governance and its application in the development of the 4.0 bureaucratic system, focusing on transforming public administration to align with modern economic and social approaches through enhancing transparency, public participation, decentralization, and the use of digital technology. Governance is an important internal management principle within organizations, helping to elevate the capabilities of the bureaucratic system to keep pace with economic, social, and technological changes, creating transparent, efficient management processes that sustainably meet public expectations

The application of the concept of good governance to drive the Thai bureaucracy towards the 4.0 era involves transforming the traditional public administration system into a new management approach that emphasizes enhancing efficiency, transparency, and public participation. This includes integrating digital technology to support decision-making processes and public service delivery, aligning with the goals of sustainable development in the 21st century. Good governance in

the context of the 4.0 bureaucracy is not only a framework that helps define the direction of state administration but also an important tool for creating a citizen-centered management mechanism. Good governance emphasizes principles of transparency, accountability, and the responsibility of public organizations to society. This process helps bridge the gap between the government and the public, builds trust, and improves the quality of public services in the 4.0 era. Therefore, data management will be a crucial tool in enhancing the potential of the Thai bureaucracy.

In summary, the implementation of good governance principles to drive the Thai bureaucracy into the 4.0 era is an important strategy that enhances public administration to be transparent, efficient, and truly responsive to the needs of the people. It lays a solid foundation for long-term national development, leading to a well-managed country, a strong society, and a sustainable economy.

Keywords: Good Governance, Driving Force, Bureaucratic System 4.0

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มุ่งเน้นการเพิ่มศักยภาพของประเทศให้สามารถรับมือกับความเสี่ยงและความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในบริบทโลกยุคใหม่ โดยเฉพาะการพลิกโฉมสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งรวมถึงการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่กำลังทวีความรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางสถาบันเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัลแล้ว แผนดังกล่าวยังให้ความสำคัญต่อการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารภาครัฐ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อพลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นความยืดหยุ่น การเชื่อมโยงอย่างเป็นเครือข่าย การเปิดกว้างสู่ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม รวมถึงการสร้างโปร่งใสผ่านการเปิดเผยข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายต่อสาธารณะ ลดโอกาสการทุจริตคอร์รัปชัน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564: 133)

ภายใต้บริบทดังกล่าว แนวคิดธรรมาภิบาล (Good Governance) จึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับการบริหารภาครัฐในทุกมิติ โดยธรรมาภิบาลมิใช่เพียงแนวปฏิบัติที่เน้นศีลธรรมและความถูกต้องเท่านั้น หากแต่เป็นกรอบแนวคิดของการบริหารองค์กรที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และปลอดการแทรกแซงจากอิทธิพลภายนอก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างความน่าเชื่อถือและความศรัทธาในระบบราชการ การนำธรรมาภิบาลมาบูรณาการเข้ากับการบริหารภาครัฐจะช่วยให้เจ้าหน้าที่

ของรัฐปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร และยึดมั่นในจริยธรรมการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่ความเจริญก้าวหน้าและยั่งยืนในอนาคต (สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์, 2565 หน้า 45)

ความเป็นมาและความหมายธรรมาภิบาล

การนำธรรมาภิบาลมาใช้ในองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนไม่เพียงแต่เป็นกลไกเพื่อการบริหารจัดการที่ดีเท่านั้น แต่ยังเป็นการวางรากฐานของวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นสำคัญ ความโปร่งใสในการดำเนินงานเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การบริหารงานขององค์กรเป็นที่ยอมรับ และได้รับความเชื่อถือจากประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบันที่มุ่งเน้นความยั่งยืนและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน สำหรับภาคเอกชน ธรรมาภิบาลช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ลูกค้า นักลงทุน และผู้บริโภค โดยองค์กรที่ดำเนินธุรกิจอย่างมีธรรมาภิบาลจะได้รับการยอมรับในระดับสากล ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่สนับสนุนให้ธุรกิจสามารถขยายตัวและแข่งขันได้ในตลาดโลก ยิ่งไปกว่านั้น ธรรมาภิบาลยังช่วยส่งเสริมการดำเนินธุรกิจอย่างมีจริยธรรม ลดความเสี่ยงในการเกิดทุจริตคอร์รัปชัน และสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโตของธุรกิจในระยะยาว ในภาครัฐ ธรรมาภิบาลเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับประสิทธิภาพของระบบราชการ โดยช่วยให้การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐเป็นไปอย่างมีความรับผิดชอบ เปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาระบบราชการ 4.0 ที่มุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการและการให้บริการสาธารณะ การมีธรรมาภิบาลช่วยลดโอกาสในการทุจริต เพิ่มความโปร่งใสในการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรของรัฐ และสร้างความไว้วางใจในระบบราชการจากประชาชน

เมื่อธรรมาภิบาลได้รับการบูรณาการอย่างเป็นระบบในภาครัฐและเอกชน จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน เพราะเป็นการวางระบบการบริหารจัดการที่ดี ตั้งแต่ระดับนโยบายไปจนถึงการปฏิบัติการ โดยทุกภาคส่วนของสังคมจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันกำหนดทิศทางการพัฒนาอย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม การบริหารจัดการที่ยึดหลักธรรมาภิบาลยังช่วยให้เกิดความชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ลดความซ้ำซ้อนของการทำงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรของประเทศธรรมาภิบาลยังเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายข้อที่ 16 ซึ่งเน้นการส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ยุติธรรม และสถาบันที่เข้มแข็ง การมีธรรมาภิบาลในทุกระดับจะช่วยสร้างสังคมที่ปราศจากความเหลื่อมล้ำ มีความเป็นธรรม และสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ การส่งเสริมธรรมาภิบาลจึงเป็นภารกิจร่วมกันของทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ที่ต้องร่วมมือกันสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ และรับผิดชอบต่อสังคม เพราะการมีธรรมาภิบาลที่เข้มแข็ง

ไม่เพียงแต่จะช่วยให้การบริหารจัดการภายในองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศในเวทีโลก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นต่อสังคมระหว่างประเทศ (สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2565, หน้า 23)

องค์การสหประชาชาติและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) (2022) ได้อธิบายว่า ธรรมชาติเป็นแนวทางการดำเนินงานที่ครอบคลุมทั้งภาคการเมือง การบริหาร และภาคเศรษฐกิจ โดยเน้นกลไกและกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ ที่เกิดความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการยึดหลักนิติธรรม เพื่อให้มั่นใจว่าทุกเสียงในสังคม โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส จะได้รับการพิจารณาอย่างเท่าเทียมในการจัดสรรทรัพยากรและโอกาสในการพัฒนา (องค์การสหประชาชาติและโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP), 2022, หน้า 15) ในทางรัฐศาสตร์ ธรรมชาติ คือ การบริหารงานโดยประจักษ์ซึ่งมีการส่งเสริมให้มีการเชื่อมโยงเป็น พหุภาคี เครือข่าย และประสานการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชน ด้วยความร่วมมือของประชาชน และความรับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่มีต่อประชาชนได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ โปร่งใส เสมอภาค และเป็นธรรม ส่วนคำว่า “ธรรมชาติ” ก็มีความหมายเหมือนกับคำว่า การปกครองที่ดี โดยทั่วไปมักพูดติดปากมากกว่าคำอื่น ๆ การสร้างระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีจึงกำหนดหลักการ 6 หลัก ดังนี้

1) หลักนิติธรรม คือการสร้างใจซึ่งกันและกัน โดยมีการให้และการรับข้อมูลที่สะดวกเป็นจริง ทันการณ์ ตรงไปตรงมา มีที่มาที่ไปที่ชัดเจนและเท่าเทียม มีกระบวนการตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนได้

2) หลักคุณธรรม คือ กฎข้อบังคับที่มีความเป็นธรรมและทันสมัย ซึ่งได้รับการยอมรับจากสังคม โดยไม่เลือกปฏิบัติและเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบเหล่านั้น สังคมเห็นพ้องต้องกันในการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กรอบของกฎหมาย ไม่ใช่การปกครองที่ขึ้นอยู่กับอำเภอใจ หรืออำนาจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

3) หลักความโปร่งใสหมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น และเสนอความคิดเห็นในการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาสำคัญต่าง ๆ ของประเทศ เช่น การแสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ หรือการแสดงประชามติ นอกจากนี้ยังรวมถึงการร่วมตรวจสอบและรับผิดชอบต่อผลของการกระทำเหล่านั้น

4) หลักความมีส่วนร่วม คือความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้เป็นการสร้างกลไกให้มีผู้รับผิดชอบ ตระหนักในหน้าที่ความสำคัญในรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน

5) หลักความรับผิดชอบ คือการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม

6) หลักความคุ้มค่า คือการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สำนึกในหน้าที่ของตนเองมีความซื่อสัตย์สุจริต จริ่งใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย และเคารพในสิทธิของผู้อื่น

สรุปได้ว่า ธรรมนูญสากลในมุมมองของธนาคารโลก ถือเป็นกรอบแนวทางสากลที่มุ่งส่งเสริมให้ทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน มีบทบาทร่วมกันในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความสงบเรียบร้อยและยั่งยืน หลักการสำคัญคือการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการบ้านเมือง สร้างความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐและความต้องการของประชาชน เพื่อต่อยอดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคง แนวทางนี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การบริหารราชการแผ่นดินมีความโปร่งใสและตรวจสอบได้เท่านั้น แต่ยังกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาสังคมโดยรวม เสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างภาครัฐกับประชาชน และวางรากฐานสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ลักษณะทั่วไปของธรรมนูญสากล

หลักธรรมนูญสากลในการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีถือเป็นภารกิจหลักของสำนักงาน ก.พ.ร. ซึ่งมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ระบบราชการไทยนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชนตามเจตนารมณ์ของมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2545 ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งหลักการนี้เรียกว่า “หลักธรรมนูญและบรรษัทภิบาล” ที่เน้นการปกครองที่เป็นธรรม ซึ่งไม่ใช่แนวความคิดใหม่ แต่เป็นการสะสมองค์ความรู้และวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมมนุษย์มาเป็นพัน ๆ ปี โดยมีเป้าหมายเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและบ้านเมืองอย่างสงบสุข พร้อมพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

หลักธรรมนูญนี้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานในหลายด้าน เช่น การจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และการใช้ทรัพยากรสาธารณะอย่างคุ้มค่าและเหมาะสม โดยมุ่งสู่เป้าหมายร่วม 3 ประการ ได้แก่

1. การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ เพื่อให้การบริหารงานภาครัฐมีคุณภาพและมาตรฐานตามความต้องการของประชาชน
2. การปรับเปลี่ยนบทบาทการทำงานของภาครัฐ โดยกำหนดนโยบายที่มองการณ์ไกล มีการบังคับใช้กฎหมายที่เสมอภาคและเป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. การบริหารแบบพหุภาคี ซึ่งเน้นการให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ หรือการปฏิบัติงาน โดยไม่ผูกขาดหรือรวมศูนย์อำนาจ

สรุปได้ว่า ลักษณะทั่วไปของการสร้างธรรมนูญคือการรับผิดชอบภายใต้กฎหมาย และนโยบายที่โปร่งใส การปฏิรูประบบราชการและเอกชนปรับปรุงระบบการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพนำไปสู่การจัดการให้ถูกต้องตามหลักความมีเหตุผลและหน้าที่รับผิดชอบด้านการเงินที่มี

ประสิทธิภาพอันจะเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ ป้องกันและช่วยแก้ไข
เยียวยาภาวะวิกฤติให้ถึงความยุติธรรมนำพาความโปร่งใสสู่ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย

องค์ประกอบการบริหารตามธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลคือการบริหารงานของภาครัฐในทุกด้านโดยชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ โดย
เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ได้แก่ ภาครัฐ เอกชน และประชาชน อย่างจริงจังและ
ต่อเนื่อง เพื่อสร้างพื้นฐานประชาธิปไตยที่เข้มแข็ง มีความชอบธรรมด้านกฎหมาย มีเสถียรภาพ และมี
โครงสร้างการบริหารที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีนั้นมี
องค์ประกอบที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาภาครัฐดังนี้ สถาบันแห่งธนาคารโลก (World Bank
Institute) ได้วางองค์ประกอบในการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเพื่อวัดคุณภาพการบริหารกิจการ
บ้านเมืองของประเทศต่าง ๆ โดยครอบคลุม 6 มิติหลัก ดังนี้:

การมีสิทธิมีเสียงของประชาชนและการรับผิดชอบ (Voice and Accountability): การที่
ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการจัดตั้งรัฐบาล และมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ชุมชน และ
สมาคม

ความมีเสถียรภาพทางการเมืองและการปราศจากความรุนแรง (Political Stability and
Absence of Violence): โอกาสที่รัฐบาลจะไร้เสถียรภาพหรือถูกโค่นล้มโดยวิธีการที่ไม่เป็นไปตาม
รัฐธรรมนูญ เช่น การใช้ความรุนแรงหรือการก่อการร้าย

ประสิทธิผลของรัฐบาล (Government Effectiveness): ความสามารถของข้าราชการ
และรัฐบาลในการกำหนดนโยบาย การดำเนินการตามนโยบาย และการปรับปรุงการบริหารราชการ
ให้มีคุณภาพ

คุณภาพของมาตรการควบคุม (Regulatory Quality): ความสามารถของรัฐบาลในการ
กำหนดและบังคับใช้นโยบายและมาตรการที่สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและภาคเอกชน นิติธรรม
(Rule of Law): การบังคับใช้กฎหมายและการรักษาความยุติธรรม โดยให้ทุกฝ่ายมีความมั่นใจในการ
ปฏิบัติตามกฎระเบียบและเงื่อนไขสัญญา

การควบคุมปัญหาทุจริตประพฤติมิชอบ (Control of Corruption): การป้องกันและ
ควบคุมการใช้อำนาจรัฐเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ไม่ว่าจะเป็ทุจริตขนาดเล็กหรือใหญ่ รวมถึงการ
ป้องกันการครอบครองอำนาจจากชนชั้นนำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว

กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดองค์ประกอบในการเสริมสร้างการบริหารกิจการบ้านเมือง
และสังคมที่ดีโดยมีองค์ประกอบต่าง ๆ ดังนี้ การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐใน การบริหารงาน เพื่อให้เกิดความคิดริเริ่มและพลังการทำงานที่สอด
ประสานกันเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความยั่งยืน (Sustainability) มีการบริหารงานที่อยู่บนหลักการของ
ความสมดุลทั้งในเมืองและชนบท ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ ประชาชนมีความรู้สึกว่าเป็น
สิ่งที่ชอบธรรม (Legitimacy) ให้การยอมรับ (Acceptance) การดำเนินงานของแต่ละหน่วยงาน

สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ประชาชนพร้อมที่จะยอมสูญเสียประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมมีความโปร่งใส (Transparency) ข้อมูลต่าง ๆ ต้องตรงกับข้อเท็จจริงของการดำเนินการและสามารถตรวจสอบได้ มีการดำเนินการที่เปิดเผยม ชัดเจน ส่งเสริมความเป็นธรรม (Equity) ความเสมอภาค (Equality) มีการกระจายการพัฒนาอย่างทั่วถึงเท่าเทียมกัน ไม่มีการเลือกปฏิบัติและมีระบบการรับเรื่องราวร้องทุกข์ชัดเจน ความสามารถที่จะพัฒนาทรัพยากร เจ้าหน้าที่ของทุกหน่วยงานจะต้องได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานได้ มีการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนเพื่อให้ทุกหน่วยงานยึดถือเป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ส่งเสริมความเสมอภาคทางเพศ (Promoting Gender Balance) เปิดโอกาสให้สตรีทั้งในเมืองและชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นมากขึ้น การอดทนอดกลั้น (Tolerance) และการยอมรับ (Acceptance) ต่อทัศนคติที่หลากหลายรวมทั้งต้องยุติข้อขัดแย้งด้วยเหตุผล หากจุดร่วมที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้ การดำเนินการตามหลักนิติธรรม (Operating) by Rule of Law พัฒนาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมกฎหมายให้มีความทันสมัยและเป็นธรรม ความรับผิดชอบ (Accountability) เจ้าหน้าที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนความพึงพอใจของประชาชนต่อการปฏิบัติงานจะเป็นตัวชี้วัดสำคัญในการประเมินความสำเร็จของหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ การเป็นผู้กำกับดูแล (Regulator) แทนการควบคุม โอนงานบางอย่างไปให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งใกล้ชิดกับประชาชนที่สุด (เสนห์ จุ้ยโต. 2566 หน้า 42) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ได้อธิบายหลักการย่อยของหลักธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีไว้ดังต่อไปนี้

1. การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management)

1.1 หลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดเกิดผลผลิตที่คุ้มค่าต่อการลงทุน และบังเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม ทั้งนี้ ต้องมีการลดขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวก

1.2 หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องมีวิสัยทัศน์เชิงยุทธศาสตร์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ปฏิบัติหน้าที่ตามพันธกิจให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ มีการวางแผนเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และอยู่ในระดับที่ตอบสนองต่อความคาดหวังของประชาชน

1.3 หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หมายถึง ในการปฏิบัติราชการต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ

2. ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value)

2.1 หลักการรับผิดชอบต่อสามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องสามารถตอบคำถามและชี้แจงได้เมื่อมีข้อสงสัย เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและการให้

คุณให้โทษ ตลอดจนมีการจัดเตรียมระบบการแก้ไข หรือบรรเทาปัญหาและผลกระทบใด ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

2.2 หลักการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส (Transprancy) หมายถึง การปฏิบัติราชการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ตรงไปตรงมา เปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่จำเป็น และเชื่อถือได้ให้ประชาชนได้รับอย่างสม่ำเสมอ

2.3 หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องใช้อำนาจของกฎหมาย ข้อบังคับเคร่งครัด ด้วยความเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน

2.4 หลักความเสมอภาค (Equity) หมายถึงการปฏิบัติราชการต้องให้บริการอย่างเท่าเทียมกันไม่มีการแบ่งแยกด้านชายหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทางศาสนา

3. ประชาธิปไตย (Participatory State)

3.1 หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การปฏิบัติราชการควรมีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม

3.2 หลักการมีส่วนร่วมโดยการมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation / ConsensusOriented) หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหาหรือประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ปัญหา

4. ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility)

4.1หลักคุณธรรมและจริยธรรม (Morality/Ethics) หมายถึง การปฏิบัติราชการต้องมีจิตสำนึก ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปอย่างมีศีลธรรม คุณธรรม เป็นรากฐานจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐประมวลจริยธรรมข้าราชการพลเรือนเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของระบบราชการไทย 8 ประการ (IAMREADY) ได้แก่

I - Integrity ซื่อสัตย์และกล้ายืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้อง

A - Activeness ทำงานเชิงรุก คิดเชิงบวก และมีจิตบริการ

M - Morality มีศีลธรรม คุณธรรมและจริยธรรม

R - Responsiveness คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนเป็นที่ตั้ง

E - Efficiency มุ่งเน้นประสิทธิภาพ

A - Accountability ตรวจสอบได้

D - Democracy ยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย

Y - Yield มุ่งผลสัมฤทธิ์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) 2560

หน้า 18)

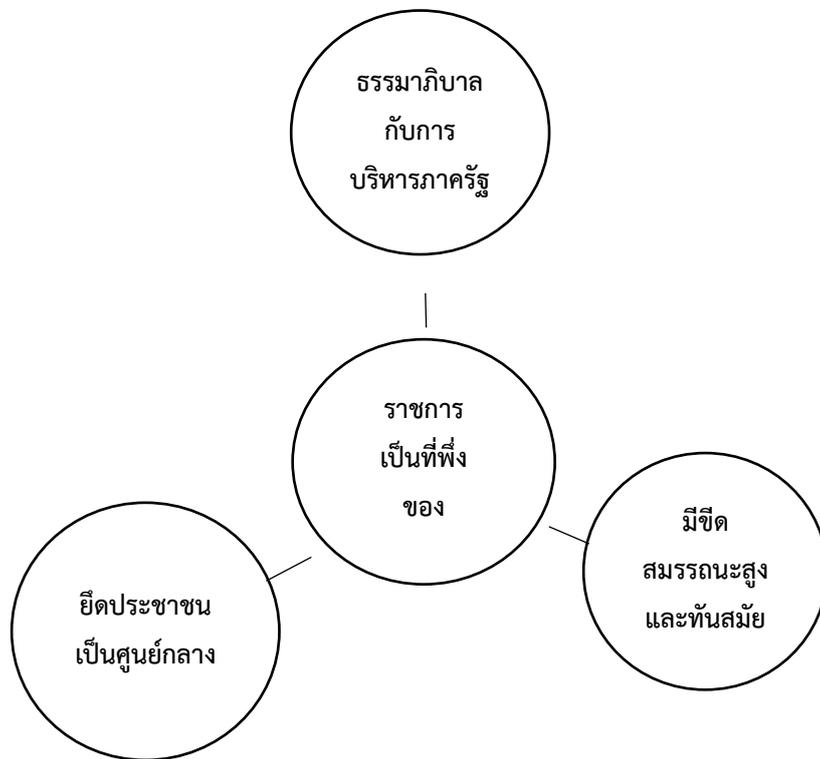
สรุปได้ว่าองค์ประกอบการบริหารตามธรรมาภิบาลเมื่อดูจากหลายๆ องค์ประกอบกันทำให้พบว่าหลักการที่สำคัญของธรรมาภิบาล คือการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ให้มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน จึงทำให้หลักธรรมาภิบาลแต่ละที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่ก็ยังคงหลักการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล คือการมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความโปร่งใสสามารถตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม เพราะทุกองค์การมีแนวคิดหลักประชาธิปไตยอยู่เบื้องหลังการดำเนินงาน สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหาร ทำให้เกิดการบริหารที่มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบ และบริหารโดยอยู่บนฐานของการปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการดำเนินงานด้วยความคุ้มค่ามีประสิทธิภาพในการบริหารและเกิดประสิทธิผลที่ดี

ทฤษฎีธรรมาภิบาลกับการพัฒนาระบบราชการ 4.0

การบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่มีฐานอยู่ที่ระบบตลาดโดยมีที่มาจากการปฏิรูปภาครัฐเกิดขึ้นเมื่อกลางทศวรรษที่ 1960 ในช่วงที่รัฐสวัสดิการเริ่มดำเนินงานโดยมีเป้าหมายในการจัดสรรหรือแบ่งปันในทรัพยากรของรัฐ ในการปฏิรูปดังกล่าวนอกจากจะเป็นเรื่องของการจัดหาสินค้าและบริการหรือรายได้ใหม่แล้วยังมีเรื่องของกฎระเบียบสาธารณะเพื่อต้องการให้มีการลดความเป็นระเบียบกฎเกณฑ์ที่สอดคล้องกับแนวคิดของHyden (Kjaer Mette.2004:3) การกำกับดูแลเป็นกิจการทางการเมือง ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งธรรมาภิบาลเป็นมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการตั้งค่ากฎเกณฑ์สำหรับการใช้อำนาจการขัดแย้งนอกจากนี้ Rhodes ได้ให้ข้อสังเกตที่เกี่ยวกับการบริหารของประเทศสหราชอาณาจักรพบว่ารัฐบาลของประเทศนี้ได้นำแนวคิดหรือตัวแบบการบริหารภาครัฐแนวใหม่มาใช้ในรูปของ 3Es, E แรก คือ Economyหรือการประหยัด Efficiencyความมีประสิทธิภาพ Effectivenessความมีประสิทธิภาพ และมีข้อสังเกตดังนี้ “หลักการบริหารภาครัฐแนวใหม่ดังกล่าว มีหลักการดังต่อไปนี้คือมุ่งเน้นที่การบริหารไม่ใช่มุ่งเน้นไปที่นโยบาย ขณะเดียวกันมีการประเมินผลการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพ ที่ไม่ใช่เรื่องของการรวมระบบราชการเข้าไปเป็นหน่วยงานนอกจากนี้มีการเน้นการใช้ระบบกึ่งตลาดและการจ้างเหมาบริการภายนอกให้หน่วยงานในภาคเอกชนดำเนินการ รวมทั้งมีการเน้นในเรื่องของการลดต้นทุนการให้ความสำคัญกับสโตร์หรือลีลาการบริหารที่มุ่งเน้นในเรื่องเป้าหมายของผลผลิตหรือผลงานการทำสัญญาที่จำกัดลงการจูงใจด้วยเงินการมีอิสระในการบริหาร

การปรับปรุงภารกิจของส่วนราชการให้ทันต่อสถานการณ์ให้ประชาชนได้รับการอำนวยความสะดวก ได้รับการตอบสนองความต้องการ และประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างสม่ำเสมอสู่การพัฒนาประเทศไทยให้เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศที่เรียกว่า “ไทยแลนด์ 4.0” ซึ่งระบบราชการต้องมีการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องและส่งเสริมไทยแลนด์ 4.0 จำเป็นต้องมีการปฏิรูประบบราชการ และข้าราชการเพื่อให้เป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติงานได้อย่างสอดคล้องกับทิศทางการบริหารประเทศ

ฉะนั้นการจัดระเบียบความสัมพันธ์ในเชิงโครงสร้างจึงต้องสอดคล้องกับการทำงานแนวระนาบในลักษณะของเครือข่ายมากกว่าตามสายการบังคับบัญชาในแนวดิ่ง และการทำงานเชิงรุกมุ่งเน้นแก้ไข ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ต้องทำงานเชิงรุกมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน มีการใช้ประโยชน์จากข้อมูลรัฐ และระบบดิจิทัลสมัยใหม่ในการจัดบริการสาธารณะที่ตรงกับความต้องการของประชาชน เพื่อให้ประชาชนสามารถเรียกใช้บริการของทางราชการได้ตลอดเวลา และผ่านการติดต่อได้หลายช่องทาง ทั้งการติดต่อมาด้วยตนเอง เว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย หรือแอปพลิเคชันทางโทรศัพท์มือถือเพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะสูงและทันสมัยจึงต้องทำงานอย่างเตรียมการณ้ไวล่วงหน้า และประยุกต์องค์ความรู้ในแบบสหสาขาวิชาเข้ามาใช้ในการตอบโต้กับโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เพื่อสร้างคุณค่า มีความยืดหยุ่นและความสามารถในการตอบสนองกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างทันเวลา ตลอดจนเป็นองค์การที่มีขีดสมรรถนะสูงรวมทั้งทำให้ข้าราชการมีความผูกพันต่อการปฏิบัติราชการและปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสมกับบทบาทของตน (ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์. 2562 หน้า 19)

แผนภูมิ ธรรมนูญกับการยกระดับระบบราชการไทยสู่ยุค 4.0 เพื่อการบริหารภาครัฐอย่างยั่งยืน

เมื่อพิจารณาจากแผนภูมิแล้ว ธรรมนูญสู่การขับเคลื่อนระบบราชการ 4.0 การยึดประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญในระบบราชการ 4.0 เป็นหัวใจของการบริหารรัฐกิจแนวใหม่ โดยประชาชนมีฐานะเป็นพลเมืองและหุ้นส่วนในการดำเนินกิจกรรมสำคัญ ซึ่งรวมถึงการได้รับฟัง การ

ปรึกษาหารือ การเปิดเผยข้อมูล และการมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างโปร่งใสและยึดหลักนิติธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 เป็นคัมภีร์สำคัญในการบริหารรัฐกิจใหม่ ที่มุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพ ศักดิ์ศรีมนุษย์ การตรวจสอบอำนาจรัฐ การสร้างความโปร่งใส และการกระจายอำนาจเพื่อการปฏิรูปทางการเมืองและการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่เป็นกระแสในปัจจุบัน ซึ่งองค์กรภาครัฐและเอกชนให้ความสนใจในการนำไปใช้เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีในระบบการบริหาร (ถวิลวดี บุรีกุล, 2563 หน้า 12)

แนวทางการพัฒนาระบบราชการไทยสู่ระบบราชการ 4.0 มุ่งเน้นการบริหารภาครัฐแนวใหม่ ที่ไม่เพียงแต่เน้นนโยบาย แต่ยังเน้นการประเมินผลการปฏิบัติงานและประสิทธิภาพ โดยใช้ระบบกึ่งตลาดและการจ้างเหมาบริการจากภาคเอกชน นอกจากนี้ยังมุ่งลดต้นทุนและให้ความสำคัญกับการบริหารที่มีเป้าหมายชัดเจน เช่น การทำสัญญาที่จำกัด การจูงใจด้วยเงิน และการมีอิสระในการบริหาร โดยมีปัจจัยสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ 1) การจัดโครงสร้างอำนาจหน้าที่ทางการเมือง, 2) วิธีการใช้อำนาจในการบริหารทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคม, 3) ชีตความสามารถของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายและประสิทธิภาพในการนำไปปฏิบัติ (จุมพล หนิมพานิช, 2565 หน้า 27)

การพัฒนาภาครัฐยุค 4.0 ภายใต้บริบทของยุทธศาสตร์ชาติ จำเป็นต้องใช้ธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม โดยเน้นการทำงานร่วมกัน (cooperation) ที่มุ่งสู่การร่วมมืออย่างแท้จริง (collaboration) การวางแผนร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ และการใช้ทรัพยากรร่วมกันในรูปแบบ "ประชารัฐ" นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมนวัตกรรม (Innovation) และการออกแบบบริการสาธารณะที่ตอบโจทย์ความท้าทายของประเทศ พร้อมทั้งใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลผ่านระบบคลาวด์ (cloud computing) และเครื่องมือการใช้งานร่วมกัน (collaboration tool) เพื่อให้สามารถติดต่อกันในเวลาจริง (real-time) และวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในทุกเวลา ทุกสถานที่ และทุกช่องทาง ด้วยความมั่นคง ปลอดภัย และประหยัด

ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางความคิด (Mindset) เป็นผู้ประกอบการสาธารณะ (Public Entrepreneurship) โดยเพิ่มทักษะและสมรรถนะที่จำเป็น พร้อมทั้งเป็นผู้ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Leader) เพื่อสร้างคุณค่า (Public Value) และประโยชน์สุขแก่ประชาชน การทำให้ธรรมาภิบาลยั่งยืนนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งภาครัฐ เอกชน และความตระหนักของบุคลากรในหน่วยงาน ผู้บริหาร รวมถึงความต่อเนื่องของประชาธิปไตยและความมั่นคงของประเทศ (sustainability of democracy and national security) เนื่องจากประชาธิปไตยเป็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา ธรรมาภิบาลจึงเป็นหลักการบริหารที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยยึดหลักการ (principles) และแนวทาง (guidelines) สาเหตุสำคัญของปัญหาในการบริหารภาครัฐคือการคอร์รัปชัน การไม่ยึดกฎหมาย และการขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน รวมถึงการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน (สุวิทย์ เมษินทรีย์ 2560 หน้า 45)

สรุปได้ว่า ทฤษฎีธรรมาภิบาลกับการพัฒนาภาครัฐจึงเป็นหลักการบริหารบ้านเมืองที่ดีในแต่ละหน่วยงานเป็นการสร้างความสามัคคีร่วมกัน เพื่อไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศชาติ เพื่อการพัฒนา ระบบราชการไทยสู่การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนที่ดีขึ้น ปรับบทบาท ขนาด และภารกิจ ให้มีความเหมาะสม เป็นการยกระดับขีดความสามารถ และมาตรฐานการทำงานให้อยู่ในระดับสูง เทียบเท่าเกณฑ์สากล และตอบสนองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามสังคมที่เป็นพลวัต แห่งโลกาภิวัตน์ด้วย

การวิเคราะห์ธรรมาภิบาลกับการพัฒนาระบบราชการ 4.0

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ มาตรา 65 ระบุว่า “รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตาม หลักธรรมาภิบาล” ซึ่งธรรมาภิบาลได้รับการยอมรับเป็นหลักการสำคัญในการบริหารรัฐกิจทุกระดับ โดยเป็นกรอบในการจัดทำแผนที่สอดคล้องและบูรณาการเพื่อผลักดันความเจริญ และพัฒนาระบบ ราชการให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อประโยชน์ของประชาชนรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้การบริหาร ราชการแผ่นดินของทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นต้องปฏิบัติตามหลักการบริหารกิจการ บ้านเมืองที่ดี (Good Governance) โดยเน้นความร่วมมือของหน่วยงานรัฐในการจัดทำบริการ สาธารณะและการใช้จ่ายงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งพัฒนาบุคลากรของรัฐให้มีความ ซื่อสัตย์สุจริต มีทัศนคติเป็นผู้ให้บริการประชาชน และปฏิบัติงานอย่างไม่เลือกปฏิบัติ เพื่อให้บริการ เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในระบบราชการ 4.0 จะทำให้เกิดการบริหารที่โปร่งใส มีความรับผิดชอบ และสามารถตอบสนองความต้องการของ ประชาชนได้อย่างแท้จริง”

ดังนั้น การขับเคลื่อนระบบราชการภายใต้ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ต้องนำหลักธรร มาภิบาล (Good Governance) มาประยุกต์ใช้ในการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อการพัฒนาอย่าง ต่อเนื่องและเป็นธรรม การบริหารที่สุจริต โปร่งใส และเปิดเผยข้อมูลจะช่วยให้ระบบราชการ ตอบสนองต่อประชาชนได้ดียิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางและสร้างความร่วมมือที่ต่อเนื่อง ระหว่างภาครัฐและประชาชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมใน การตัดสินใจและการดำเนินงานจะช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันได้ มากขึ้น เพราะการบริหารราชการที่ดีต้องเปิดช่องทางการสื่อสารสองทางกับประชาชนและรับฟัง ข้อคิดเห็นอย่างโปร่งใสและจริงใจ กระบวนการดังกล่าวจะสร้างโครงสร้างการทำงานที่เอื้อต่อการเปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมแก้ไขปัญหาทางการเมืองและสังคม โดยการส่งเสริมการปกครอง ภายใต้อำนาจอธิปไตยและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน ระบบราชการ 4.0 จึงไม่เพียงแค่ ตอบสนองความต้องการของประชาชน แต่ยังเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในการปฏิบัติงานของ เจ้าหน้าที่รัฐ ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและความโปร่งใสในการปฏิบัติงาน เพื่อสังคมที่ยั่งยืนและสันติสุข

สรุปผลจากการศึกษาพบว่า ธรรมนูญเป็นหลักการบริหารการปกครองที่มุ่งประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยยึดหลักเหตุผลและความเป็นธรรม ทั้งในฐานะหลักการ (principles) และแนวทาง (guidelines) สาเหตุสำคัญที่ทำให้การบริหารระบบราชการไม่สามารถพัฒนาประเทศได้คือการคอร์รัปชันของผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่รัฐ การไม่ยึดกฎหมายเป็นหลักในการปกครอง การขาดประสิทธิภาพในการบริหารงาน และการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้วยเหตุนี้ หลักธรรมนูญจึงถูกนำมาปรับใช้ในการพัฒนาระบบราชการในยุค 4.0 โดยให้หน่วยงานราชการมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจและมีสมรรถนะสูง เน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน ซึ่งถูกบัญญัติไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสู่การพัฒนาระบบราชการในยุค 4.0 จึงควรกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพิ่มเติม โดยอาศัยอำนาจตามมาตรา 50 แห่งพระราชกฤษฎีกาฯ และจัดทำประกาศคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรม โดยเปลี่ยนรูปแบบการทำงานจาก “ทำมากได้น้อย” เป็น “ทำน้อยได้มาก” เพื่อให้ประเทศมีรายได้สูง สามารถพึ่งพาตัวเองได้ และยกระดับไปสู่ประเทศที่พัฒนาแล้วอย่างสมบูรณ์

บรรณานุกรม

- ถวิล มาตรฐาน. (2544). การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2563). ธรรมนูญ. เรียกใช้เมื่อ 11 สิงหาคม 2563 จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=%E0%B8%98>
- ถวิลวดี บุรีกุล และคณะ. (2547). วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- จุมพล หนิมพานิช. (2548). การบริหารจัดการภาครัฐใหม่: หลักการ แนวคิด และกรณีตัวอย่างของไทย. นนทบุรี: สำนักวิชาการมหาวิทยาลัทยสุโขทัยธรรมมาธิราช, หน้า 62–63.
- ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์. (2562). วิทยาการชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ. รายงานร้อยเรื่องเมืองไทย สถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา และสำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. ถนนอุทองใน เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร.
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. (2557). หลักการสากลของธรรมนูญ. กรุงเทพมหานคร: สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). หลักธรรมนูญของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, หน้า 16–20.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). (ร่าง) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สุจิตรา บุญยรัตพันธุ์. (2560). รายงานวิจัยเรื่องประชาชนและธรรมาภิบาล: การสำรวจทัศนคติ.
สุดจิต นิमितกุล. (2543). กระทบงมหาดไทยกับการบริหารจัดการที่ดี. กรุงเทพฯ: บพิธการ.
เสน่ห์ จัยโต. (2557). มิติใหม่การบริหารธรรมาภิบาลขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น. นนทบุรี:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, หน้า 50-51.
- Kjaer, Anne Mette. (2004). Governance. UK: Polity Press.